

4.6. Особливості управління логістичною системою молокопереробних підприємств

Ринкові умови функціонування, посилення конкуренції на ринках молока та молочної продукції обумовлюють необхідність вдосконалення систем управління молокопереробних підприємств з використанням концепції маркетингу. Це дозволить їм максимально задовольнити потреби існуючих покупців та залучити нових, підвищити свою конкурентоспроможність. Вдосконалення товарної та збутової політики вимагає втілення у діяльність молокопереробних підприємств елементів логістичної концепції. Тому необхідно визначити основні напрями впровадження логістичної концепції у збутову діяльність молокопереробних підприємств.

Новітній етап економічного розвитку України характеризується реформаторськими перетвореннями, направленими на здійснення переходу до ринкової моделі економіки. І одним з важливих чинників підвищення ефективності підприємницької діяльності в ринкових умовах є ефективне управління матеріальними запасами на інноваційній основі. Однак, сучасні українські підприємства ще не включили управління запасами до складу основних напрямів активно здійснюваної стратегії своєї поведінки в ринковому середовищі і явно недостатньо використовують даний чинник підвищення конкурентоспроможності.

Вагомим резервом підвищення ефективності організаційних систем управління є всебічне впровадження інноваційних пропозицій щодо концепції та методології логістики на підприємстві. Це організаційна інновація, яка може бути застосована для трансформації та адаптації економічних систем різного рівня.

Саме логістика має стати надійним механізмом політики реформування економіки підприємства та враховує його соціальні, економічні, природні, демографічні особливості. Принципово важливим є той факт, що саме використання логістики як ефективного інструменту підприємницької діяльності дозволить враховувати під час прийняття господарських рішень потреби, стан і динаміку попиту та кон'юнктуру ринку, а також характер розвитку інтеграційних

зв'язків підприємства і створити умови для максимального пристосування виробництва до потреб ринку.

Отже, на основі загальної методології формування систем необхідно розробити методологічні аспекти формування логістичної системи підприємства, проаналізувати логістичні зв'язку регіонального ринку з метою розробки логістичної системи молокопереробних підприємства, спрямованої на розвиток споживчих ринків.

Забезпечити високий рівень якості продукції і надійність її поставок споживачам неможливо без створення оптимальної величини запасу готової продукції, а також запасів сировини, матеріалів, напівфабрикатів, продукції незавершеного виробництва і інших ресурсів, необхідних для безперервного і ритмічного функціонування виробничого процесу. Занижені запаси матеріальних ресурсів можуть привести до збитків, пов'язаних з простоями, з незадоволеним попитом і, отже, до втрати прибутку, а також втрати потенційних покупців продукції.

З іншої сторони, накопичення зайвих запасів зв'язує оборотний капітал підприємства, зменшуючи можливість його вигідного альтернативного використання і уповільнюючи його оборот, що відображається на величині загальних витрат виробництва і фінансових результатах діяльності підприємства. Отже, як значна наявність запасів, так їх недостатня кількість може призвести до економічного збитку, що вимагає постійного контролю рівня забезпеченості підприємства запасами.

Ефективна реалізація цієї задачі здійснюється на основі використання методологічних підходів і методичного інструментарію нової наукової дисципліни - логістики. Впровадження основної концепції логістики запасів стає актуальним питанням не лише для суб'єкта господарської діяльності, а й для кола науковців, які розробляють теоретичну базу для її застосування в межах галузі та економіки країни в цілому[1].

Якщо розглядати можливість застосування теорії систем для формування логістичної системи молоко# переробного підприємства, то перш за все необхідно проаналізувати існуючі спроби створення загальної теорії систем, що охоплюють всі наукові дисципліни та галузі дослідження.

Безумовно, загальна теорія систем є визначальною для всіх наукових шкіл, у межах яких можуть виконуватися спеціалізовані

досліджен ня. Ця теорія дозволяє встановлювати взаємозв'язки між аналогічними відкриттями та порівнювати аналогічні поняття різних наукових дисциплін. Таким чином, можна впевнено констатувати, що загальна теорія систем є теоретичною основою для вивчення систем будь-якого рівня і, в тому числі, логістичних.

Очевидно, що при формуванні інтеграційної стратегії Використовувані стратегії управління запасами на молокопереробних підприємствах регіону мають ряд недоліків, а саме: відсутній цільовий підхід до формування і зберігання запасів; раціоналізація запасів не розглядається як значний резерв економічного зростання; підприємства молочної промисловості ще недостатньо використовують даний чинник підвищення конкурентоспроможності, обмежуючись лише констатацією браку або надлишку запасів; відсутня інформація, що дозволяє дати кількісну оцінку впливу рівня запасів на кінцевий результат діяльності підприємства.

Рішення проблеми підвищення ефективності управління матеріальними запасами в сучасному економічному середовищі вимагає переходу від традиційних методів управління до логістичних, які дозволяють включити управління запасами до складу основних напрямків активно здійснюваної підприємством стратегії своєї ринкової поведінки. Основними логістичними методами управління запасами на молокопереробних підприємствах Вінницької області повинні бути: високий рівень виробничої інтеграції; забезпечення гнучкості виробництва продукції; оптимізація матеріального потоку; низький або середній рівень готовності продукції до кінцевого споживання; виробництво, орієнтоване на замовлення клієнтів, тобто на попит.

Прагнення до реалізації зазначених методів повинно стати стратегічною метою кожного суб'єкта господарювання[2].

Особливості логістичного підходу в управлінні ресурсами реалізуються через зміну пріоритетів господарської діяльності. Головну роль при цьому відіграє не продукт, а процес у формі потоку. Управління поточковими процесами, їх перетворення й інтеграція є формою управління, яка перевершує традиційні як за рівнем творчого потенціалу, так і за ефективністю кінцевих результатів.

Велике значення для ефективного бізнесу мають окремі властивості логістики, зокрема: інтеграційна спрямованість (як

вертикальна так і горизонтальна), спрямованість на скорочення собівартості продукції, підвищення оборотності капіталу, оптимізацію процесів постачання, виробництва та розподілу тощо. Однією із причин активного використання логістики в економічно розвинутих країнах стала енергетична криза і перехід на параметри енергозбереження в економіці. Зважаючи на заяви вищого керівництва нашої держави, можна сміливо стверджувати, що перехід України на енергозберігаючі технології є фактично вирішеною справою. В цьому аспекті слід особливо уважно вивчити можливості логістики в даному напрямку[3].

Зростання ролі логістики в сучасний період, що відбувається в контексті збільшення обсягів промислового виробництва і розширення внутрішньонаціональних і глобальних економічних зв'язків вимагає особливої уваги до її потенціалу щодо скорочення витрат у сфері ринкової діяльності та підвищенні результатів господарювання. Розвиток логістики в першу чергу і обумовлений прагненням до скорочення тимчасових і грошових витрат, пов'язаних з рухом товару.

Логістичні системи молокопереробного підприємства мають характерні тільки їм властивості, а саме: складність, ієрархічність, структурованість, рухливість, адаптивність, унікальність, непередбачуваність і невизначеність поведінки в конкретних умовах під впливом зовнішнього середовища. Логістичні системи характеризуються економічною самостійністю, організаційною цілісністю, наявністю спеціалізованих інформаційних структур, можливістю визначення загального результату виробництва (продукту, послуги).

Таким чином, визначимо, що будь-який об'єкт має цю сукупність властивостей, то можна стверджувати, що цей об'єкт є системою. Крім того, використовуючи методологію системного підходу, можна констатувати, що будь-яка організація є відкритою системою, перетворює "вхідні" зв'язки із зовнішнього середовища (праця, сировина, матеріали тощо) у "вихідні" зв'язки, тобто продукцію, послуги. У такій системі відбувається сукупність дій з трансформації ресурсів, що надходять з мегасистеми (зовнішнього середовища) та постачання "продукції" в цю ж мегасистему.

В той же час різке зростання інтересу до логістики визначається наступними чинниками: У західних країнах 93%

часу руху товару від первинного джерела сировини до кінцевого споживача доводиться на проходження його по різних каналах матеріально-технічного забезпечення.

Власне виробництво товару займає лише 2% сумарного часу, а транспортування – 5%. У цих країнах доля надходжень від руху товару складає більше 20% національного доходу. У структурі витрат на рух товару, вартість сировини, матеріалів, напівфабрикатів і готової продукції складає 44%, вартість складування і диспетчерування – 16%, магістральних і технологічних перевезень – відповідно 23% і 9%. 8%, що залишилися, відносять на витрати по забезпеченню збуту готової продукції.

Переваги від зменшення запасів викликані тим, що в структурі витрат на товарорух витрати на утримання запасів (плата за оренду приміщення, енергію, адміністративні витрати, оплата праці, псування, розкрадання тощо) складають більше 50 %; більша частина оборотного капіталу підприємств (від 10 до 50 %) – це неліквідні запаси. Скорочення запасів при використанні логістики дозволяє шляхом узгоджених дій всіх учасників логістичних процесів зменшити собівартість продукції, підвищити оборотність капіталу, а також використати вивільнені кошти на інші цілі[4].

Якщо розглядати логістику як фактор підвищення конкурентоздатності молокопереробного підприємства, то необхідно зазначити, що результати прийнятих рішень повинні піддаватися кількісному вимірюванню залежно від їх впливу на формування витрат та доходів.

У зв'язку з цим актуальним є питання визначення способу контролю показників, які найбільш конкретно відображають зв'язок логістики з основними економічними та фінансовими результатами діяльності підприємства.

Відсутність ознак системи в організації логістичного процесу на підприємстві може призвести до негативних наслідків. Логістичною системою молокопереробного підприємства, як і будь-якою іншою, необхідно ефективно керувати за допомогою відповідних функцій управління.

У загальному вигляді функція - це сукупність дій, спрямованих на досягнення окремої цілі, яка підпорядкована загальній меті управління [6]. Будь-яка логістична система здатна поділитися на кілька структур, які можна представити у вигляді

горизонтальних функціональних підсистем в сфері закупівлі, виробництва й збуту.

У свою чергу, в межах кожної з субсистем знаходяться структури функціонального характеру: складське господарство, транспортування, виробництво, надання послуг, пошук та обробка інформації. Кожен з цих елементів є обов'язковим для будь-якої логістичної системи, і тільки логістика об'єднує їх в систему з єдиними цілями і завданнями, які знаходяться і сфері мінімізації витрат всієї системи, а не її окремого елемента.

Один з напрямів дослідження логістичних систем в розвинених країнах є взаємозв'язок логістики з витратами виробництва, тобто затратами складського господарства, запасів, транспорту, виробництва, обробки замовлень та інших складових логістичної системи підприємства, які тісно залежать один від одного. Спроби мінімізувати витрати лише окремого виду діяльності можуть призвести до збільшення загальної вартості логістики, тому концепція логістики передбачає проведення аналізу новацій будь-якого виду діяльності з урахуванням загальних витрат всієї логістичної системи підприємства.

Молочна галузь функціонує в надзвичайно широкому діапазоні: від виробництва в господарствах населення до сучасних спеціалізованих підприємств. При цьому, основні обсяги виробництва зосереджені в господарствах населення – 40,4 % від загального надходження молока і молочних продуктів, що на 3,2 % менше, ніж в минулому році [5].

Найбільші молокопереробні підприємства країни залучають виробників молока до своїх сировинних джерел. Молокозаводи невеликої потужності не в змозі конкурувати з великими підприємствами ні за ціною, ні за послугами, які пропонуються. Зараз максимальний радіус доставки молока на заводи досягає 600 км. Між заготівельниками ведеться жорстка конкурентна боротьба, що виявляється в пропозиції товаровиробниками вищої ціни на молоко. Основною вимогою функціонування молокопереробного підприємства є надходження сировини. В залежності від розміщення підприємства кількість сировинних зон буде коливатися/

Перехід економіки на ринкові умови господарювання викликало формування нових видів відносин між споживачами і товаровиробниками, що змінило структуру транспортних потоків. Відомо, що на автомобільний транспорт припадає значна

частина перевезень. Саме для молокопереробної промисловості цей факт є суттєвим, оскільки як сировина, так і готова продукція перевозиться, в основному, рухомим складом автомобільного транспорту. Це висуває підвищені вимоги до автомобільних доріг, особливо в сільській місцевості. На сьогодні близько 269 сільських населених пунктів ще не мають під'їздів із твердим покриттям. Особливо це відчувається в осінньо-весняний період, коли за погіршення погодних умов молоковоз не може дістатися до пункту збору сировини, що призводить до її втрати і скорочення використання потужностей молокопереробного підприємства. Роль транспорту у виробництві молочної продукції з кожним роком зростає, питома вага транспортних витрат загалом в їх обсязі збільшується, а транспортний чинник відіграє велику роль у конкурентній боротьбі за ринки збуту молочної продукції. Без транспортного сполучення не можливо побудувати ланцюги постачання, як необробленого так і переробленого молока.

В сучасному ланцюзі постачання молочної продукції важливу роль відіграє закупівельна, виробнича та розподільча логістика. Серед основних завдань, які розв'язує закупівельна логістика, є вибір постачальника, визначення обсягів закупівель та умов закупівель. Виробничу логістику можна віднести до мікрологістичної системи на підприємстві. Мікрологістичні системи являють собою клас внутрішньовиробничих логістичних систем, до складу яких входять технічно пов'язані виробництва, об'єднані єдиною інфраструктурою [5].

Розподільча логістика охоплює весь комплекс задач з управління матеріальними потоками на шляху до споживача. До задач розподільчої логістики належить: вибір каналу розподілу, організація роботи з торговими посередниками, стратегія ціноутворення, організація заходів щодо просування продукції на ринку тощо. Важливим напрямом оптимізації управління розподілом готової молочної продукції є оптимізація параметрів логістичного ланцюга[6].

Організація прямого збуту, тобто обминаючи оптових посередників, є найкращим варіантом для молокопереробного підприємства, але для цього потрібні великі складські приміщення та власні роздрібні точки продажу. Нажаль, це не можливо для більшості молокопереробних підприємств, які функціонують в Україні.

Не приділяючи достатньої уваги правильній організації та функціонуванню логістики підприємство може зіткнутися з рядом таких проблем: невідповідність товарних запасів потребам виробництва; збільшення витрат на експлуатацію обладнання; зниження рентабельності виробництва та підвищення собівартості продукції; погіршення якості обслуговування споживачів. Результатом цього є втрата конкурентоспроможності підприємства на ринку виробництва продукції або надання послуг, а отже, і втрата прибутку.

Список джерел

1. Музика О. Логістика запасів як пріоритетний напрямок розвитку молокопереробних підприємств [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/=1&isAllowed=y>
2. Кальченко Л.Г. Логістика: Навч. посібник.-К.: КНЕУ, 2000.-148с.
3. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/D0%BD.pdf>
4. Лажнік В. Й. Значення логістики для функціонування підприємства (на прикладі ніверситет імецького підприємства «Кромберг енд Шуберт Україна») / В. Й. Лажнік // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. – 2007. – №2. – С. 224-228
5. Рожкова И.Н. Управление конкурентоспособностью продукции и методы ее оценки на предприятиях мясоперерабатывающей промышленности: Дис. ніве. Экон. Наук: 08.00.05. – Орел: Орловский государственный технический ніверситет, 2007. – 187 с
6. Городко М.В. Теоретичні аспекти формування логістичної системи молокопереробного підприємства. *Агроевіт. 2017. №18. С. 80-84*

© Демчук О.М., 2019

4.7. Маркетингові аспекти аграрного бізнесу: сучасність та стратегія розвитку

Реалізація стратегічного курсу розвитку вітчизняного аграрного бізнесу, його подальший сталий розвиток на ринкових засадах, подальша інтеграція у світовий економічний простір, посилення конкурентної боротьби висувають на перший план ефективне функціонування виробників сільськогосподарської продукції. З подальшим розвитком існуючих та відкриттям нових зовнішніх ринків інтерес ведення аграрного бізнесу в Україні підвищується. Завдяки високому рівню рентабельності даного